

• گزارش کوتاه

بررسی رابطه هوش هیجانی با سلامت روانی و خشم در کارکنان نیروی هوایی

* زینب رسولی^۱، ابوالفضل خادمی^۲، رضا اسلامی^۲

چکیده

مقدمه: هوش هیجانی می‌تواند پیش‌بینی کننده کنترل هیجان و سلامت روانی فرد در آینده باشد. هدف از این مطالعه بررسی رابطه هوش هیجانی با سلامت روانی و پرخاشگری کارکنان نیروی هوایی بود.

روش بررسی: در این مطالعه توصیفی - مقطعی با نمونه‌گیری تصادفی ساده ۶۰ نفر از میان کلیه کارکنان نیروی هوایی انتخاب شدند و با استفاده از پرسشنامه سلامت روانی GHQ-28 و پرسشنامه هوش هیجانی و پرسشنامه پرخاشگری مورد بررسی قرار گرفتند. داده‌ها به دست آمده با روش آماری همبستگی پیرسون مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد همبستگی معنی‌داری بین هوش هیجانی با سلامت روانی و پرخاشگری وجود داشت.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به رابطه معنی‌دار هوش هیجانی و معیارهای سلامت روانی و پرخاشگری، می‌توان با اجرای برنامه‌های آموزش هوش هیجانی به ارتقا سلامت روانی و عملکرد افراد و همچنین به بیان مناسب خشم پرداخت.

کلمات کلیدی: هوش هیجانی، سلامت روانی، پرخاشگری

(سال هفدهم، شماره اول، بهار ۱۳۹۴، مسلسل ۵۰)
تاریخ پذیرش: ۹۴/۳/۴

فصلنامه علمی پژوهشی ابن سینا / اداره بهداشت، امداد و درمان نهجا
تاریخ دریافت: ۹۳/۱۲/۱

۱. کارشناس، تهران، ایران، دانشگاه علوم پزشکی آجا

(* مؤلف مسئول)

۲. استادیار، تهران، ایران، دانشگاه علوم پزشکی آجا،
دانشکده طب هوافضا و زیرسطحی

روش بررسی

مقدمه

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی-مقطعی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه پرسنل نیروهای هوایی تشکیل داده است. از این جامعه ۶۰ نفر به صورت تصادفی ساده انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. پرسشنامه سلامت روانی GHQ-28، هوش هیجانی سبیریا شیرینگ و پرسشنامه پرخاشگری باس به منظور انجام تحقیق به آزمودنی‌ها داده شد.

الف - پرسشنامه هوش هیجانی: پرسشنامه هوش

هیجانی سبیریا شیرینگ، دارای ۳۳ سؤال با پنج مؤلفه اصلی خودآگاهی، خودکنترلی، خودانگیزی، هوشیاری اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی است و در مقیاس لیکرت درجه‌بندی شده است. منصوری (۱۳۸۰) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود این آزمون را هنجاریابی کرده است و میزان هماهنگی درونی این مقیاس را از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آورده است که در سطحی مقبول است [۵]. در بررسی روایی سازه آزمون، به همبستگی نمره‌های افراد در این آزمون با توجه به آزمون عزت نفس کوپر اسمیت در نمونه‌ای ۳۰ نفری بررسی شد. که گواه مطلوبی از روایی سازه آزمون بود.

ب - پرسشنامه سلامت روانی: در این تحقیق از

پرسشنامه سلامت روانی GHQ-28 استفاده شد که از مجموع نمراتی که فرد به دست می‌آورد در چهار مقیاس این پرسشنامه سلامت عمومی محاسبه شد. گلدبرگ^۱ و همکاران (۱۹۹۸) پایایی این آزمون را در حدود ۰/۸۰ گزارش کرده‌اند. یزدان پناه (۱۳۷۵) پایایی پرسشنامه‌ی سلامت روانی را به روش همسانی درونی و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۴ به دست آورد و میرخشی پایایی پرسشنامه را به روش همسانی درونی ۰/۹۲ به دست آورد [۶]. در این پژوهش پایایی مقیاس فوق با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد.

ج - پرسشنامه پرخاشگری باس و پری^۲: نسخه

هیجان از دیدگاه کارکردی تلاش‌هایی همگرا توسط فرد محسوب می‌شوند. خشم یکی از هیجانات مهم و ذاتی انسان بوده و واکنشی شایع و متداول نسبت به ناکامی و بدرفتاری است. این هیجان به لحاظ تکاملی اهمیتی بی‌چون و چرا دارد؛ ولی در برخی مواقع بهره‌گیری بی‌رویه و نابجا موجب فراهم شدن برخی مشکلات سلامتی و بین فردی برای افراد می‌گردد. خشم را یک احساس، حالت ذهنی، روانی و درونی همراه با الگوی تحریکی و فیزیولوژیکی و روانشناختی تعریف می‌کنند. خشم و پرخاشگری به واسطه متغیرهای شناختی مانند نگرش‌ها، باورها، اسنادها، انگیزه‌ها و پردازش اطلاعات معیوب به وجود می‌آید. قضاوت سریع، حذف مهم نشانه، و پیش‌بینی نادرست از نتایج پایه و اساس اسنادهای خصمانه می‌باشند [۱]. تجارب گذشته، ارزش‌ها و عقاید فرد در انتخاب شیوه بیان خشم مؤثرند. فرد از خانواده، دوستان، جامعه و تجارب مختلف زندگی واکنش مناسب به خشم را از نظر فرهنگی و اجتماعی یاد می‌گیرد [۲].

امروزه، مفهوم هوش هیجانی در سازمان‌ها و توسعه نیروی انسانی به کار گرفته می‌شود تا بر مهارت‌های مهمی که در محیط کار، غیر از قابلیت‌های تخصصی مربوط به شغل لازم است، تأکید کنند [۳]. افرادی که دارای هوش هیجانی بالایی هستند با دیگران رابطه‌ی اثربخش و سازنده برقرار می‌کنند و عملکرد بهتری در محیط کار دارند. این افراد در مواجهه با عوامل روانی یا استرس، بر خود تسلط دارند، کمتر دچار خشم، افسردگی یا ترک خدمت می‌شوند و برای رسیدن به اهداف آرمانی خویش تلاش زیادی می‌کنند. پایین بودن سطح هوش هیجانی در محیط کار بدون تردید در نتیجه‌ی نهایی فعالیت خلل وارد می‌کند و در صورت استمرار می‌تواند به سقوط سازمان منجر شود [۴].

1. Goldberg
2. Buss & Perry

جدید پرسشنامه پرخاشگری که نسخه قبلی آن تحت عنوان پرسشنامه خصومت بود، توسط باس و پری (۱۹۹۲) مورد بازنگری قرار گرفت [۷]. این پرسشنامه یک ابزار خود گزارشی است که شامل ۲۹ مؤلفه و چهار زیر مقیاس است، که عبارت است از پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت است. پرسشنامه پرخاشگری دارای اعتبار و روایی قابل قبولی است. نتایج ضریب بازنمایی برای چهار زیرمقیاس (با فاصله ۹ هفته) ۰/۸۰ تا ۰/۷۲ و همبستگی بین چهار زیرمقیاس ۰/۳۸ تا ۰/۴۹ به دست آمده است. جهت سنجش اعتبار درونی مقیاس از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج نشانگر همسانی درونی زیرمقیاس پرخاشگری بدنی ۰/۸۲، پرخاشگری کلامی ۰/۸۱، خشم ۰/۸۳ و خصومت ۰/۸۰ بود.

یافته‌ها

در این پژوهش ۶۰ نمونه شرکت کردند که از نظر متغیرهای مورد مطالعه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

در بررسی هوش هیجانی با خرده مقیاس‌های سلامت روانی افسردگی، نشانه‌های جسمانی، اضطراب با هوش هیجانی در سطح $p < 0.01$ معنادار بود. به عبارت دیگر افرادی که هوش هیجانی بالایی دارند کمتر دچار افسردگی، نشانه‌های جسمانی، و اضطراب می‌شوند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه هوش هیجانی با سلامت روانی و خشم کارکنان نیروی هوایی بود که بر اساس نتایج ارتباط معنی‌دار آماری بین هوش هیجانی و مؤلفه‌های سلامت روانی و خشم وجود داشت. مطالعات مربوط به ارتباط هوش هیجانی با خشم و پرخاشگری عمدتاً حاکی از ارتباط معکوس آنها بوده است. به عنوان مثال مایر^۱ و همکاران (۲۰۰۲) نشان دادند که هوش هیجانی با خشونت و آشفته‌گی‌های رفتاری دانشجویان رابطه منفی دارد، رابین^۲ (به نقل از مایر ۲۰۰۲) نشان داد که بین هوش هیجانی با رفتارهای

ضداجتماعی و پرخاشگری دانش آموزان ارتباط معنی‌داری دارد [۸]. دلایل تأیید را می‌توان این گونه بیان کرد که آموزش خودآگاهی هیجانی در تنظیم هیجان خشم مؤثر است و بین هوش هیجانی با بروز و مهار خشم رابطه وجود دارد. کب من و رازل^۳ (۲۰۰۲) نیز نقش تعدیل کننده هوش هیجانی در مهار پرخاشگری‌های محیط کار تأکید می‌کنند [۹]. در مطالعه‌ای دیگر براکت^۴ و همکاران (۲۰۰۴)، ارتباط منفی معنی‌داری بین هوش هیجانی و رفتارهای منفی دانشجویان پسر یافته‌اند [۱۰]. نتایج این تحقیق رابطه منفی و معکوسی بین افسردگی، نشانه‌های جسمانی و اضطراب با هوش هیجانی نشان داد. که همسو با پژوهش‌های لیو^۵ و همکاران (۲۰۰۳) و داودا و هارت^۶ (۲۰۰۰) است که همبستگی منفی هوش هیجانی با افسردگی و نشانه‌های جسمانی را نشان دادند [۱۱، ۱۲]. همچنین تحقیقات نشان دادند که هوش هیجانی، با کنترل فردی رابطه مثبت و با خشونت کلامی رابطه منفی دارد [۱۳]. در همین راستا سایو^۷ (۲۰۰۹) در مطالعه خود به این نتیجه رسید که هوش هیجانی پایین منجر به مشکلات رفتاری مثل افسردگی و اضطراب می‌شود. افرادی که قادرند خود را درک و هیجان‌هایشان را تنظیم کنند، افسردگی کمتری را تجربه می‌کنند [۱۴]. بستاین و برنز^۸ (۲۰۰۵) دریافتند هوش هیجانی بالا با اضطراب پایین ارتباط دارد [۱۵].

علاوه بر این نتایج نشان می‌دهد که بین هوش هیجانی و سلامت روانی رابطه معناداری وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های میکالاجزاک و لومینت^۹ (۲۰۰۸) [۱۶]، بستاین و برنز (۲۰۰۵) [۱۵]، پترید^{۱۰} و همکاران (۲۰۰۴) [۱۷] و میری و اکبری (۱۳۸۶) [۱۸] هماهنگ است. همچنین شات^{۱۱} و

3. Quebbeman & Rozell

4. Brackett

5. Liao

6. Dawda & Hart

7. Siu

8. Bastian & Burns

9. Mikolajczak & Luminet

10. Petrides

11. Schutte

1. Mayor

2. Rabin

مشکلات و چالش‌های زندگی خود بهتر سازگار شوند و به‌گونه‌ای مؤثر، به کنترل هیجانات خود بپردازند و بدین ترتیب، زمینه‌های بهبود و افزایش سلامت روانی خود را فراهم کنند.

تشکر و قدردانی

با تشکر فراوان از پرسنل نیروی هوایی که با صبر و شکیبایی ما را در تحقق این پژوهش یاری رساندند.

همکاران در یک فراتحلیل نشان دادند که هوش هیجانی با سلامت روان رابطه معناداری دارد [۱۹].

با توجه به معنادار بودن آیتم‌های پرخاشگری با هوش هیجانی در مطالعه حاضر، می‌توان گفت که با افزایش هوش هیجانی افراد کمتر دچار پرخاشگری می‌شوند. با توجه به اینکه هوش هیجانی با سلامت روانی رابطه دارد و هوش هیجانی از عوامل ارتقای سلامت عمومی و پیشگیری از اختلالات روانی است، اگر افراد هوش هیجانی بالایی داشته باشند، می‌توانند با

References

1. Dodge KA, Pettit GS. A biopsychosocial model of the development of chronic conduct problems in adolescence. *Developmental psychology*. 2003;39(2):349-371.
2. Procter HG, Dallos R. Making me Angry: The Constructions of Anger. In: Cummins P, ed. *Working with Anger: A Constructivist Approach*. England: Wiley; 2006: 131-148.
3. Chan DW. Emotional intelligence and components of burnout among Chinese secondary school teachers in Hong Kong. *Teaching and teacher education*. 2006;22(8):1042-1054.
4. Raeissi P, Nasiri-Pour A, Karami S. Correlation between Emotional Intelligence and Kermanshah hospitals managers performance. *Journal of Health Administration*. 2006;8(22):47-54. [Persian]
5. Mansoori B. Normalization of Cyberia-Shrink emotional intelligence test [MSc Thesis], Alame Tabatabai University; 2001. [Persian]
6. Tavalaei SA, Moghani Lankarani M, Naderi Z, Najafi M. Personality status and general health of kidney transplant candid patients. *Journal of psychology*. 2006;9(4):429-439. [Persian]
7. Buss AH, Perry M. The aggression questionnaire. *Journal of personality and social psychology*. 1992;63(3):452-459.
8. Mayor J, Caruso DR, Salovey P. Selecting a measure of emotional intelligence. In: Baron IR, Parker J, eds. *The Handbook of emotional intelligence*. California: Jossey-Bass Inc Pub; 2000:321-342.
9. Quebbeman AJ, Rozell EJ. Emotional intelligence and dispositional affectivity as moderators of workplace aggression: The impact on behavior choice. *Human Resource Management Review*. 2002;12(1):125-143.
10. Brackett MA, Mayer JD, Warner RM. Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *Personality and Individual Differences*. 2004;36(6):1387-1402.
11. Liau AK, Liau AW, Teoh GB, Liau MT. The Case for Emotional Literacy: the influence of emotional intelligence on problem behaviours in Malaysian secondary school students. *Journal of Moral Education*. 2003;32(1):51-66.
12. Dawda D, Hart SD. Assessing emotional intelligence: Reliability and validity of the Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i) in university students. *Personality and Individual Differences*. 2000;28(4):797-812.
13. Krane V, Williams J. Psychological characteristics of peak performance. *Applied sport psychology: Personal growth to peak performance*. 2006;5:207-227.
14. Siu AF. Trait emotional intelligence and its relationships with problem behavior in Hong Kong adolescents. *Personality and Individual Differences*. 2009;47(6):553-557.
15. Bastian VA, Burns NR, Nettelbeck T. Emotional intelligence predicts life skills, but not as well as personality and cognitive abilities. *Personality and individual differences*. 2005;39(6):1135-1145.
16. Mikolajczak M, Luminet O. Trait emotional intelligence and the cognitive appraisal of stressful events: An exploratory study. *Personality and Individual Differences*. 2008;44(7):1445-1453.
17. Petrides KV, Frederickson N, Furnham A. The role of trait emotional intelligence in academic performance and deviant behavior at school. *Personality and individual differences*. 2004;36(2):277-293.
18. Miri MR, Akbari Bourang M. The correlation between emotional intelligence and school anxiety among high school students in South Khorasan. *Journal of Birjand University of Medical Sciences*. 2007;14(1):9-15. [Persian]
19. Schutte NS, Malouff JM, Thorsteinsson EB, Bhullar N, Rooke SE. A meta-analytic investigation of the relationship between emotional intelligence and health. *Personality and Individual Differences*. 2007;42(6):921-933.

Evaluation of relationship between emotional intelligence and mental health and anger among the Air force personnel

*Rasouli Z¹, Eslami R², Khademi A²

Abstract

Background: Emotional intelligence can predict the emotional control and mental health in the future. The purpose of this study was to investigate the relationship of emotional intelligence with mental health and aggression among Air Force personnel.

Materials and methods: In a cross - sectional study, 60 participants were selected by simple randomized sampling. They filled out three questionnaires: 1) General Health Questionnaire (GHQ-28); 2) Sharing Emotional Intelligence questionnaire; and 3) aggression questionnaire. The data were collected and analyzed by Pearson's correlation.

Results: The results showed a significant correlation between emotional intelligence and aggression in mental health ($p < 0.01$).

Conclusion: Emotional intelligence training program can be run as a mental health and practice promotion tools as well as an appropriate expression of the anger.

Keywords: Emotional Intelligences, Mental Health, Aggression

1. BS, AJA University of Medical Sciences, Tehran, Iran
(*Corresponding author)

2. Assistant professor, Aerospace and Subaquatic Medicine Research Center, AJA University of Medical Sciences, Tehran, Iran